

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

2006/2026
DA JE VJEČNA CRNA GORA

STATISTIKA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA U CRNOJ GORI

2021 - 2024

USPOSTAVLJANJE SAVREMENOG SISTEMA ZVANIČNE STATISTIKE ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA U CRNOJ GORI

Crna Gora je u periodu 2024-2025. godine uspostavila potpuno novi sistem zvanične statistike istraživanja i razvoja, usklađen sa OECD Frascati metodologijom i standardima Eurostata i po prvi put nakon više godina obezbijedila međunarodno uporedive i validirane podatke. Istovremeno, budžetska izdvajanja za nauku bilježe istorijski rast, potvrđujući strateško opredjeljenje države da kontinuirano jača nacionalni naučnoistraživački sistem.

- Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija postalo je zvanični proizvođač statistike istraživanja i razvoja u novembru 2024. godine.
- Preliminarni podaci za period 2021-2024. uspješno su validirani od strane Eurostata, čime je nakon referentne 2018. godine ponovo uspostavljen kontinuitet međunarodno uporedive statistike istraživanja i razvoja.
- Budžetska izdvajanja za razvoj nauke i tehnologije povećana su sa 2,99 miliona eura u 2021. godini na 8,62 miliona eura u 2026. godini, što predstavlja rast od gotovo 188%.

Posljednje dvije godine predstavljaju prekretnicu u razvoju sistema zvanične statistike istraživanja i razvoja u Crnoj Gori. Nakon što su posljednji podaci validirani od strane Eurostata bili za referentnu 2018. godinu, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija uspostavilo je potpuno novi sistem prikupljanja, obrade i diseminacije statističkih podataka o istraživanju i razvoju, čime je nakon višegodišnjeg prekida ponovo uspostavljen kontinuitet međunarodno uporedivog statističkog praćenja ove oblasti u skladu sa standardima Evropske unije, OECD Frascati priručnikom i metodološkim zahtjevima Eurostata.

Potreba za uspostavljanjem novog sistema postala je posebno izražena u kontekstu procesa pristupanja Evropskoj uniji i obaveza koje proizlaze iz Pregovaračkog poglavlja 25 - Nauka i istraživanje, ali i potrebe da se donosioci odluka, naučna zajednica i međunarodni partneri oslanjaju na pouzdane, kvalitetne i međunarodno uporedive statističke pokazatelje.

U tom cilju, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je u junu 2024. godine pokrenulo formalnu inicijativu prema Upravi za statistiku Crne Gore za prijem u sistem zvanične statistike kao proizvođača zvanične statistike za oblast istraživanja i razvoja. Uz inicijativu je dostavljen detaljan koncept budućeg statističkog istraživanja, planirani metodološki okvir, međunarodni standardi koji će biti primijenjeni, kao i obrazloženje potrebe za ponovnim uspostavljanjem kontinuiranog statističkog praćenja ove oblasti.

Nakon sprovedenih procedura, Ministarstvo je formalno određeno kao proizvođač zvanične statistike u oblasti istraživanja i razvoja u okviru sistema zvanične statistike Crne Gore, čime je preuzelo odgovornost za razvoj metodologije, organizaciju statističkog istraživanja, prikupljanje, obradu, validaciju i diseminaciju zvaničnih podataka u ovoj oblasti, u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.

Paralelno sa institucionalnim aktivnostima razvijena je nova nacionalna Metodologija statističkog istraživanja o istraživanju i razvoju, koja je u potpunosti usklađena sa OECD Frascati priručnikom, Evropskim statističkim sistemom, Uredbom (EU) 2019/2152 o evropskoj poslovnoj statistici i Implementacionom uredbom (EU) 2020/1197. Metodologija definiše obuhvat istraživanja, klasifikacije, osnovne pojmove, način prikupljanja podataka, postupke validacije, pravila revizije i mjere zaštite povjerljivosti podataka, čime je obezbijedena puna međunarodna uporedivost rezultata.

Važan korak u uspostavljanju sistema predstavlja i saglasnost Uprave za statistiku Crne Gore od 29. januara 2025. godine, kojom je potvrđeno da se metodologija Ministarstva može koristiti za proizvodnju transparentnih i međunarodno uporedivih statističkih podataka, uz primjenu relevantnih evropskih i međunarodnih standarda i metodologija.

Na osnovu tako uspostavljenog metodološkog i institucionalnog okvira, Ministarstvo je tokom 2025. godine sprovelo prvo sveobuhvatno statističko istraživanje. Prikupljanje podataka obuhvatilo je licencirane naučnoistraživačke ustanove, ustanove visokog obrazovanja, institute, kao i druge relevantne subjekte koji realizuju aktivnosti istraživanja i razvoja. Nakon sprovedenih višefaznih postupaka validacije, kontrole kvaliteta i dodatnih konsultacija sa izvještajnim jedinicama, formirane su nacionalne baze podataka za referentni period 2021-2024. godine.

U cilju ponovnog uspostavljanja kontinuiteta statističkog praćenja sistema istraživanja i razvoja, tokom 2025. godine sprovedena su statistička istraživanja za referentnu 2024. godinu, kao i retrospektivno za period 2021-2023. godine, čime su stvoreni preduslovi za redovno godišnje praćenje ključnih pokazatelja, njihovu međunarodnu uporedivost i kvalitetnije oblikovanje javnih politika zasnovanih na dokazima. Na ovaj način, nakon višegodišnjeg prekida, obnovljene su vremenske serije ključnih pokazatelja istraživanja i razvoja i stvoreni uslovi za redovno godišnje izvještavanje u skladu sa zahtjevima Evropske unije i Eurostata.

Time je Crna Gora dobila savremen, metodološki utemeljen i međunarodno usklađen sistem zvanične statistike istraživanja i razvoja, koji predstavlja važnu osnovu za praćenje razvoja nacionalnog naučnoistraživačkog sistema, ispunjavanje međunarodnih obaveza i dalje približavanje Evropskom istraživačkom prostoru.

KLJUČNI TREND OVI 2021-2024

KONTINUIRANO JAČANJE BUDŽETSKIH IZDVAJANJA ZA NAUKU UZ IZAZOVE U RASTU UKUPNIH ULAGANJA U ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Statistički podaci za period 2021-2024. godine potvrđuju da Crna Gora bilježi snažan rast budžetskih izdvajanja za nauku i istraživanje, uz kontinuirano jačanje institucionalne podrške razvoju naučnoistraživačkog sistema. Istovremeno, analiza pokazuje da ukupna ulaganja u istraživanje i razvoj još uvijek nijesu dostigla nivo koji bi odgovarao dinamici rasta budžetskih izdvajanja države, što ukazuje na potrebu intenzivnijeg uključivanja privatnog sektora i daljeg razvoja istraživačko-inovacione ekonomije.

Budžetska ulaganja u nauku i istraživanje u Crnoj Gori bilježe snažan i kontinuiran rast, što potvrđuju podaci iz budžeta države za period 2021-2026. godine. Ukupna sredstva opredijeljena kroz Program 19 040 - Razvoj nauke i tehnologije porasla su sa 2,99 miliona eura u 2021. godini¹ na 8,62 miliona eura u 2026. godini, što predstavlja povećanje od gotovo 188%. Nakon privremenog pada u 2022. godini², od 2023. godine evidentan je stabilan trend rasta budžetskih izdvajanja:

- 2023: 4,4 miliona eura³
- 2024: 5,36 miliona eura⁴
- 2025: 6,77 miliona eura⁵
- 2026: 8,62 miliona eura⁶

Ovaj trend jasno ukazuje na strateško opredjeljenje države da sistematski jača sektor nauke i istraživanja, kroz povećanje finansiranja nacionalnih i međunarodnih projekata, kao i unapređenje institucionalnih kapaciteta. Posebno je značajno što se rast izdvajanja odvija u kontinuitetu, što omogućava dugoročnije planiranje istraživačkih aktivnosti, jačanje međunarodne saradnje i bolju integraciju Crne Gore u Evropski istraživački prostor. Povećanje budžeta za nauku, nadalje, predstavlja ključan korak ka unapređenju inovacionog potencijala zemlje i stvaranju uslova za snažniju povezanost nauke i privrede.

Prikupljeni i obrađeni podaci obuhvataju ključne međunarodno priznate pokazatelje, uključujući bruto domaću potrošnju na istraživanje i razvoj (GERD) i državna budžetska izdvajanja za istraživanje i razvoj (GBAORD). Preliminarni podaci za referentni period 2021-2024. uspješno su validirani od strane Eurostata i objavljeni kroz evropske statističke izvještajne mehanizme.

Analiza ključnih pokazatelja za period 2021-2024. godine potvrđuje da Crna Gora bilježi kontinuirano jačanje javne podrške nauci i istraživanju, uz značajno povećanje budžetskih izdvajanja i unapređenje institucionalnih mehanizama finansiranja. Istovremeno, ukupna ulaganja u istraživanje i razvoj pokazuju određene oscilacije, što ukazuje da rast javnih investicija još uvijek nije u potpunosti praćen proporcionalnim povećanjem ulaganja ostalih sektora, posebno poslovnog sektora.

Godina	Budžet (mil €)	GERD (mil €) ⁷	BES (mil €) ⁸
2021	2,99	25,32	2,77
2022	2,17	19,30	6,58
2023	4,41	24,27	11,99
2024	5,36	22,51	3,08
2025	6,77	—	—
2026	8,62	—	—

1 <https://www.sluzbenilist.me/propisi/4F33BD74-32CE-4DBB-84C3-0D2426A65686>

2 <https://www.sluzbenilist.me/propisi/25816FFD-7F96-4B5C-8C7D-BFEBF0D90961>

3 <https://www.gov.me/dokumenta/4e94903f-a74f-4915-a692-bcf8eb42622c>

4 <https://www.gov.me/dokumenta/c89a0e34-31ed-4bea-94a9-e3c8f6476745>

5 <https://www.sluzbenilist.me/propisi/3B74EDB7-095E-4176-9B7C-2777D6C50FA8>

6 <https://www.sluzbenilist.me/propisi/17C4D732-9E54-4483-A372-181F2EB17608>

7 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/rd_e_gerdcost/default/table?lang=en

8 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/rd_e_berdsize/default/table?lang=en

Podaci prikazani u tabeli jasno pokazuju da je dinamika rasta budžetskih izdvajanja za nauku znatno izraženija od dinamike ukupnih ulaganja u istraživanje i razvoj (GERD). Dok država iz godine u godinu povećava ulaganja u razvoj naučnoistraživačkog sistema, ukupni nivo ulaganja i dalje zavisi od ograničenog učešća drugih sektora, prije svega poslovnog sektora. Ovo potvrđuje potrebu za daljim razvojem instrumenata koji podstiču ulaganja privrede u istraživanje, razvoj i inovacije, kao i za intenzivnijim povezivanjem nauke i privrede.

Posmatrano dugoročno, ovi pokazatelji predstavljaju ohrabrujući signal da država kontinuirano povećava ulaganja u nauku i istraživanje, ali istovremeno potvrđuju da će dostizanje evropskih razvojnih ciljeva zahtijevati dodatnu mobilizaciju privatnih investicija, jačanje istraživačko-privrednih partnerstava i stvaranje povoljnijeg okruženja za ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije.

Uspostavljanjem savremenog, međunarodno usklađenog i kontinuiranog sistema zvanične statistike istraživanja i razvoja, Crna Gora je napravila značajan institucionalni iskorak ka jačanju sistema upravljanja naukom zasnovanog na podacima. Pouzdani statistički pokazatelji predstavljaju osnov za kvalitetnije planiranje javnih politika, efikasnije praćenje nacionalnih i međunarodnih razvojnih ciljeva, ispunjavanje obaveza prema Evropskoj uniji i donošenje strateških odluka koje će doprinijeti daljem razvoju nauke, istraživanja i inovacija u Crnoj Gori.

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ U CRNOJ GORI (2021-2024)

BDP, GERD (mil. EUR) i GERD (% BDP), 2021–2024

GERD (mil. EUR)

2021	25,316
2022	19,297
2023	24,267
2024	22,506

GERD (% BDP)

2021	0,51
2022	0,32
2023	0,34
2024	0,29

Ukupno R&D osoblje

2021	559,5
2022	681,2
2023	760,6
2024	945,7

Ukupno istraživača

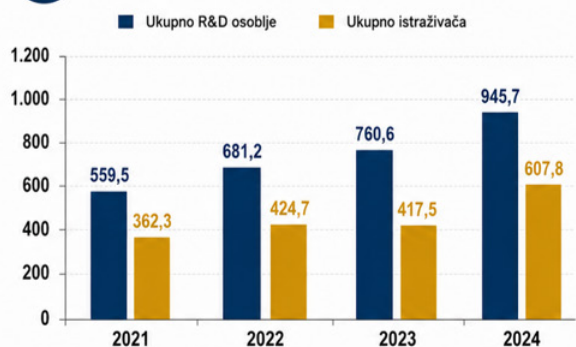
2021	362,3
2022	424,7
2023	417,5
2024	607,8

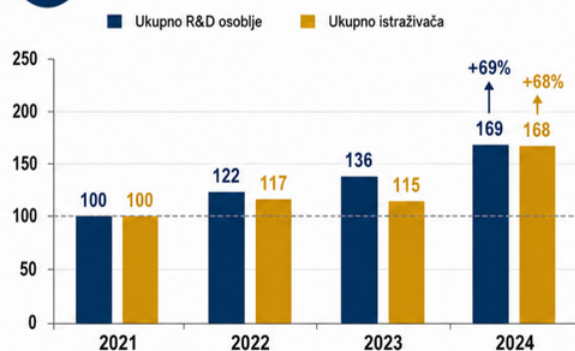
LJUDSKI RESURSI U ISTRAŽIVANJU I RAZVOJU (FTE)

Ukupno R&D osoblje i istraživači, 2021–2024
(broj zaposlenih)

Trend rasta (indeks 2021 = 100)

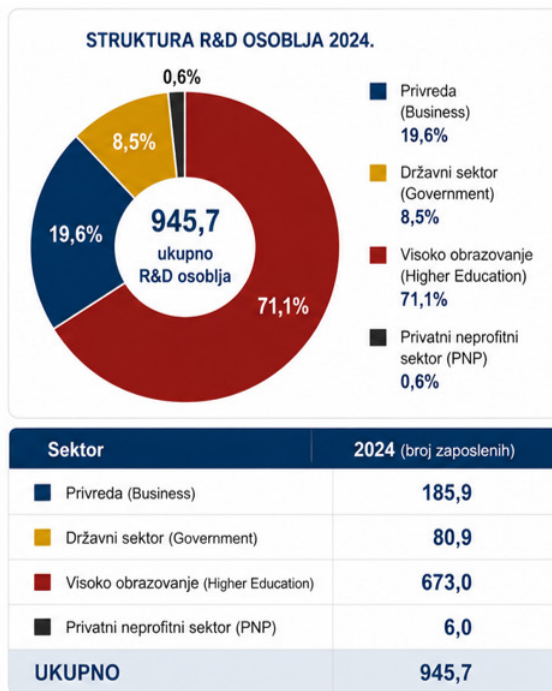
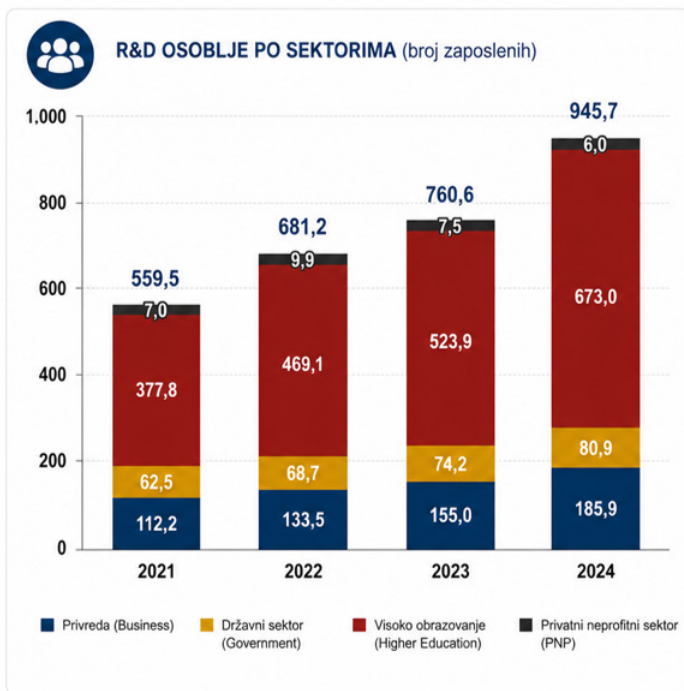

Kontinuirani rast broja zaposlenih u istraživanju i razvoju predstavlja jedan od najznačajnijih pozitivnih trendova razvoja nacionalnog istraživačkog sistema.

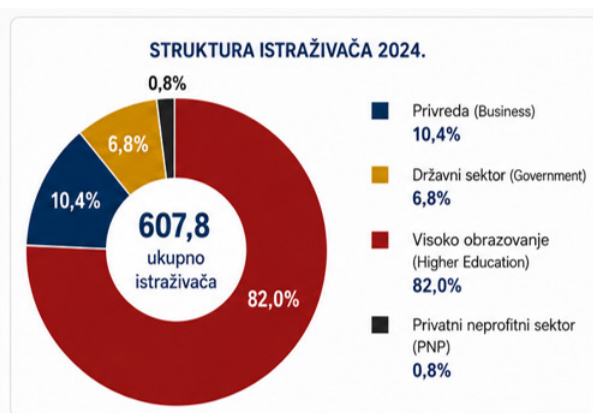
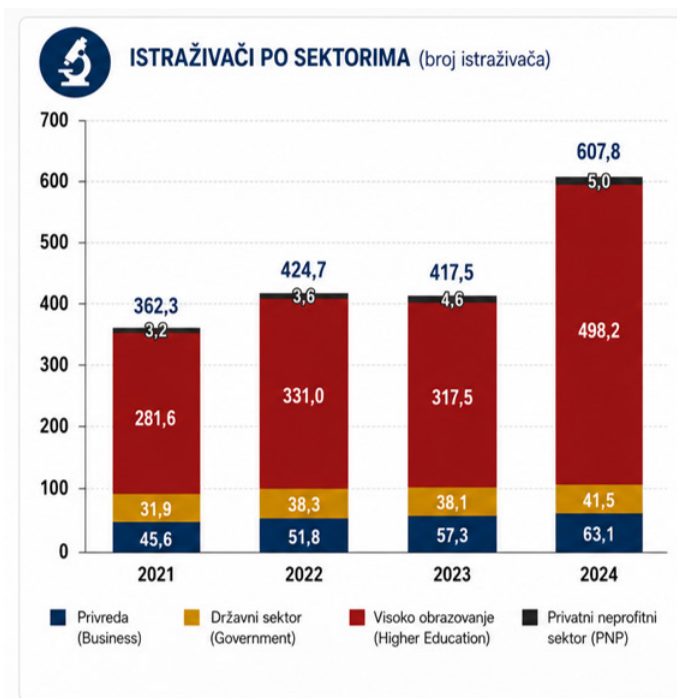

STRUKTURA R&D OSOBLJA PO SEKTORIMA (FTE)

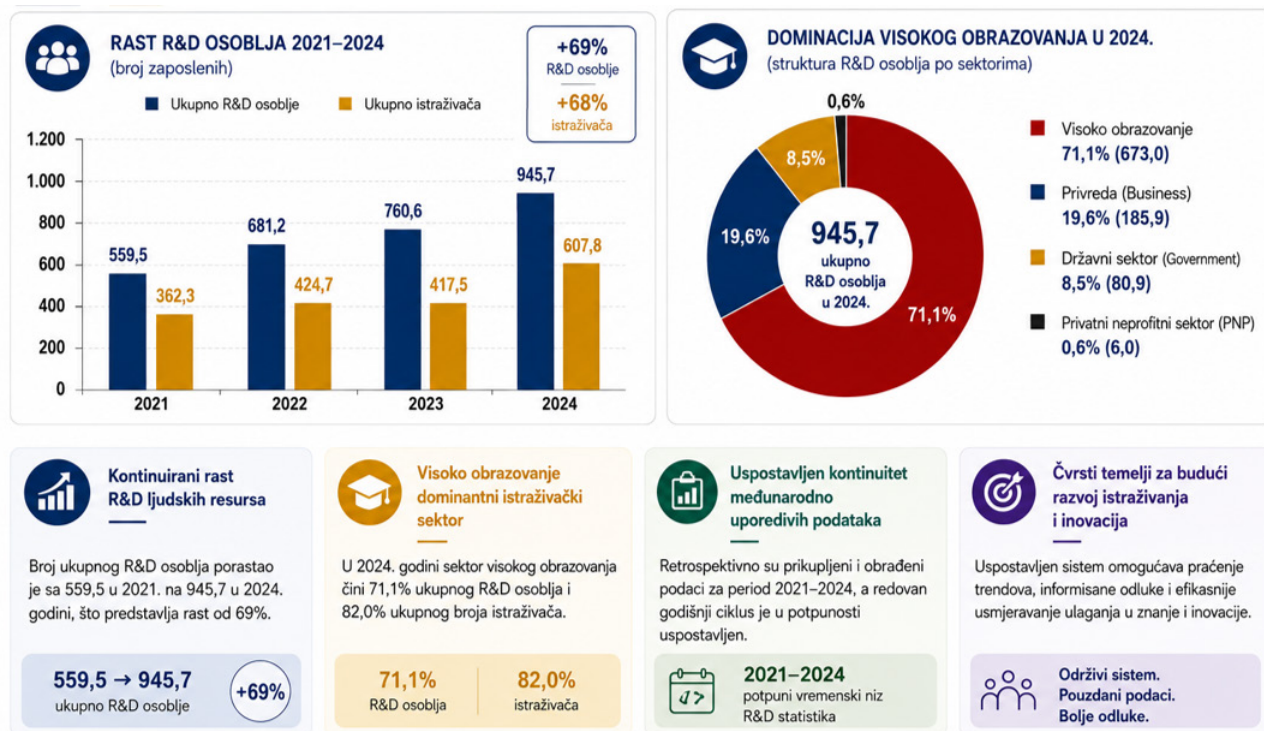
STRUKTURA ISTRAŽIVAČA PO SEKTORIMA (FTE)

Sektor	2024 (broj istraživača)
Privreda (Business)	63,1
Državni sektor (Government)	41,5
Visoko obrazovanje (Higher Education)	498,2
Privatni neprofitni sektor (PNP)	5,0
UKUPNO	607,8

KLJUČNI POKAZATELJI 2021-2024

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Statističko istraživanje o istraživanju i razvoju (IR) sprovodi Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija kao zvanični proizvođač statistike istraživanja i razvoja u okviru sistema zvanične statistike Crne Gore, u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, Programom zvanične statistike i Godišnjim planom zvanične statistike.

Istraživanje je zasnovano na nacionalnoj Metodologiji statističkog istraživanja o istraživanju i razvoju i u potpunosti je usklađeno sa OECD Frascati priručnikom (Frascati Manual 2015), relevantnim propisima Evropske unije i metodološkim zahtjevima Eurostata.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je prikupljanje međunarodno uporedivih podataka o finansijskim izdacima i ljudskim resursima u oblasti istraživanja i razvoja, kao i obezbjeđivanje pouzdane statističke osnove za praćenje razvoja nacionalnog naučnoistraživačkog sistema i ispunjavanje međunarodnih obaveza izvještavanja.

OBUH VAT ISTRAŽIVANJA

Istraživanjem su obuhvaćene sve izvještajne jedinice koje obavljaju aktivnosti istraživanja i razvoja, nezavisno od toga da li je istraživanje i razvoj njihova osnovna djelatnost ili ne. Obuhvat uključuje naučnoistraživačke ustanove, ustanove visokog obrazovanja, institute, privredna društva, organe državne uprave i druge organizacije koje realizuju ili finansiraju aktivnosti istraživanja i razvoja.

METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci se prikupljaju godišnjim statističkim upitnikom o istraživanju i razvoju, a odnose se na stanje na dan 31. decembra referentne godine, odnosno na aktivnosti realizovane tokom cijele referentne godine, u skladu sa karakterom pojedinih pokazatelja.

DEFINICIJE

GERD (Gross Domestic Expenditure on Research and Development) predstavlja ukupne domaće izdatke za istraživanje i razvoj, odnosno zbir tekućih i kapitalnih izdataka za aktivnosti istraživanja i razvoja izvršene na teritoriji Crne Gore, bez obzira na izvor finansiranja.

GBAORD (Government Budget Allocations for Research and Development) predstavlja državna budžetska izdvajanja za istraživanje i razvoj, klasifikovana prema međunarodno prihvaćenoj metodologiji.

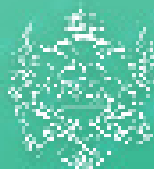
HC (Head Count) predstavlja ukupan broj lica angažovanih na poslovima istraživanja i razvoja, bez obzira na dužinu radnog vremena.

FTE (Full-Time Equivalent) predstavlja ekvivalent pune zaposlenosti, odnosno stvarno vrijeme utrošeno na aktivnosti istraživanja i razvoja iskazano kao ekvivalent punog radnog vremena.

U skladu sa OECD Frascati metodologijom, istraživači obuhvataju i doktorande angažovane na poslovima istraživanja i razvoja, kao i druga lica koja učestvuju u stvaranju novih znanja, proizvoda, procesa, metoda i sistema.

Napomena*

Radi ponovnog uspostavljanja kontinuiteta proizvodnje zvanične statistike istraživanja i razvoja, tokom 2025. godine sprovedena su statistička istraživanja za referentnu 2024. godinu, kao i retrospektivno za period 2021-2023. godine.

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija